

УДК 025.4.36:316.776

Ганна П'яткова,

мол. наук. співробітник НБУВ

ЕЛЕКТРОННІ КНИЖКИ ТА ЕЛЕКТРОННІ ЧИТАНКИ (РІДЕРИ) ЯК ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ ДО ЗНАТЬ ТА ІНФОРМАЦІЇ

Статтю присвячено проблемам використання електронних книжок (електронних текстів) за допомогою електронних читанок (рідерів) та створення електронних бібліотек із використанням досвіду вільних електронних збірань.

Розглянуто аспекти формування електронних ресурсів з урахуванням права інтелектуальної власності та права вільного доступу до інформації.

Ключові слова: електронна книжка, електронна читанка, рідер, копірайт, права автора, інтелектуальна власність, право на інформацію.

XXI сторіччя справедливо названо сторіччям інформації. Бурхливий розвиток комп'ютеризації змінив не тільки спосіб життя, але й спосіб читання. Традиційна (фізична) книжка все більше втрачає позиції, поступаючись новомодним гаджетам. Постає питання: віддати перевагу паперовій чи аналоговій (електронній) книжці?

На жаль, повільність традиційного процесу комплектування бібліотечних фондів та постійна нестача коштів на закупівлю книжок призводять до того, що бібліотека втрачає свою роль унікального, раніше монопольного, джерела інформації й постає перед загрозою зникнути як соціальна інституція.

Відповідно до викликів часу бібліотека має трансформуватись, використовуючи свій багатовіковий досвід накопичення, збереження та систематизації інформаційних ресурсів. Використання новітніх технологій створення, збереження та передачі даних може відновити позиції бібліотечних установ. Необхідно розробляти та впроваджувати нову модель роботи бібліотеки, нові моделі контент-менеджменту.

З метою покращення та повноти задоволення інформаційних потреб читачів здійснюється науково-дослідна робота з вивчення та узагальнення досвіду організації електронних ресурсів аналогового або електронного читання. Об'єктом дослідження стала інформаційна діяльність електронних бібліотек, предметом – технології та проблеми створення електронних

колекцій, завданням – отримання об'єктивних даних та вивчення можливостей використання електронних ресурсів в умовах підсобного фонду читального залу.

У межах дослідження було вивчено досвід створення електронних колекцій. Аналіз даних дозволив визначити певні проблеми організаційної діяльності. Розглянуто юридичні, технологічні та соціальні аспекти діяльності електронних бібліотек.

Оцінюючи можливості функціонування бібліотечних фондів електронних ресурсів, розглянуто такі напрями: 1) створення (накопичення) контенту (електронних документів); 2) систематизація та створення інформаційно-довідкового апарату; 3) організація безпосереднього обслуговування електронними документами.

У зазначеному науковому дослідженні розглядається формування фонду електронних версій документів як найбільш актуальне. Використання можливостей сучасних технологій дозволяє запропонувати нову модель формування фонду та організації задоволення інформаційних потреб читачів.

Спершу визначимося з термінологією: що таке електронна книга? Йосип Баренбаум, відомий книгознавець, дав таке визначення книги: «Книга – це твір писемності чи друку, що має будь-яку знакову форму, який можна читати (ідеографічну, алфавітну, нотну, цифрову) і який закріплений на будь-якому матеріалі (камінь, глина, шкіра, папірус, шовк, дошка, папір, синтетичні матеріали), що виконує одночасно ряд функцій (інформаційно-комунікативну, ідеологічну, пізнавальну, естетичну, етичну тощо) та адресований реальному чи абстрактному читачеві» [1].

Термін «електронна книга» має різні значення: 1) електронний документ або версія друкованої книги в електронному (цифровому) вигляді – цифровий контент (e-text); 2) електронний пристрій для читання – електронна читанка, рідер (e-book).

Перші електронні тексти з'явилися на початку 70-х років XX ст. Швидкий розвиток комп'ютерної техніки та Інтернету стимулював також швидкий розвиток аналогового (електронного) читання. На початку 1990-х років з'явилися перші електронні читанки. Сучасні моделі рідерів використовують технології e-rare та e-ink, тобто електронного паперу та електронних чорнил. У поєднанні з пластиковими матовими екранами та відсутністю мерехтіння, притаманного екранам комп'ютерів, ці технології дозволили значно полегшити навантаження на зір при тривалому читанні. Можливості

зміни шрифтів і форматів виводу тексту, закладки, пошук у тексті, словники, наявність Wi-Fi, вбудованих мультимедіа, можливість використовувати карти пам'яті й мати при собі кількості книжок у легкому та компактному девайсі надали рідерам чималої популярності. Вже в 2011р. у світі було продано 60 млн електронних читанок, а уряд України висунув ідею забезпечити ними всіх школярів. Протягом 2013–2014 рр. популярність рідерів дещо знизилась через конкуренцію з планшетними комп'ютерами, але нові моделі, що передають більше 4000 відтінків кольору, дозволяють перейти на режим електронного читання журналів і газет.

На жаль, відсутні серйозні соціологічні дослідження складу користувачів електронних читанок. Проте навіть повсякденне візуальне спостереження показує зростання популярності рідерів серед користувачів середнього та третього віку, які більше уваги приділяють не моді, а зручності та безпеці для здоров'я.

Ще у 1998 р. бібліотеки США почали надавати безоплатний доступ до електронних книжок. Нова послуга з безоплатного завантаження електронних книг на пристрої для читання користувачів започаткована у 2003 р.

Для надання доступу до е-книг бібліотеки використовують різні способи:

- видача е-тексту на е-книжку читачів;
- видача е-тексту разом з бібліотечною е-книжкою;
- надання можливості читати з комп'ютера вдома або у бібліотеці.

Методика цієї роботи ретельно досліджена на прикладі бібліотек США (Публічна бібліотека м. Сітла; Публічна бібліотека м. Соґерті, штат Нью-Йорк), Тайваню (Національна центральна бібліотека Тайваню) та України (Кіровоградська ОУНБ ім. Д. І. Чижевського; Публічна бібліотека імені Лесі Українки міста Києва) [2].

Цікавий експеримент з видачею користувачам бібліотечних е-читанок, на жаль, не може бути реалізований у великих бібліотеках як через відсутність коштів на придбання цих пристроїв, так і з урахуванням людського фактору (викликає сумнів, що їх буде повернено). Використання пристроїв для читання, вмонтованих у спеціальні столи, сприятиме їх збереженню, але втрачає сенс через швидкі зміни технологій та форматів.

Головним завданням сучасної провідної книгозбірні має бути розвиток електронних колекцій та ефективне управління ними. Окрім посередницьких функцій між вже наявними легальними електронними

бібліотеками вільних (безплатних) і платних (ліцензованих) е-ресурсів та користувачами, великі бібліотеки мають створювати власний контент шляхом оцифрування друкованих книг з бібліотечного фонду чи створенням оригінальних е-видань.

Іншими джерелами комплектування є видавництва (деякі з них уже виготовляють та продають електронні версії своїх видань), дарунки від авторів (на договірній основі), а також дистриб'ютори (передплатні агенції, книготорговельні установи). Поступово власники видавництв та книжкових крамниць приходять до розуміння, що у випадку з е-книжками вигідніше продати більшу їх кількість за меншу ціну, ніж навпаки, тож вартість їх невпинно знижується.

Але цей процес йде повільніше, ніж хотілося б. Деякі видавництва у країнах світу відмовляються продавати електронні книги взагалі, а деякі вимагають, щоб е-книга після певної кількості видач (25–30) була знову придбана як нова. Платні або ліцензовані е-книги обмежені правами власності від автора та умовами використання від видавця. У цих випадках можливим є:

- 1) придбання у постійне (довічне) користування;
- 2) придбання у тимчасове користування з передплатою на певний термін;
- 3) плата за перегляд або завантаження кожної окремої книги для кожного окремого користувача.

На відміну від платних, є і безплатні або вільного доступу легальні е-бібліотеки у так званому public domain – суспільному надбанні. Інтернет пропонує такі зібрання: «Проект Гутенберга», «Бібліотека Максима Мошкова», «Діаспоряна», Europeana, Gallica, World Digital Library та інші. Деякі колишні е-бібліотеки вільного доступу змінюють свій статус і встановлюють абонентську плату за користування (Лібрусек).

Окрім легальних платних та безплатних електронних колекцій, є безплатні онлайн-бібліотеки, які не можна віднести до цілком легальних. Вони користуються популярністю у тих читачів, які не можуть або не хочуть витратити гроші за право прочитати книжку. Так виникла проблема інтелектуальної власності, авторського права та піратства.

Охорона об'єктів прав автора виникла ще в часи античності. В Афінах діяло право на захист цілісності твору, яке забороняло під час переписування чи виконання драматичних творів вносити зміни до оригіналу (офіційного тексту). У Давньому Римі автори мали право приймати

рішення щодо оприлюднення своїх творів, а плагіат піддавався громадському засудженню. У стародавньому світі питання, пов'язані з інтелектуальною власністю, перебували у сфері загального права власності. У середньовічній Європі з винаходом друкарства виникли нові професії – друкаря та книгопродавця. Для захисту їх капіталовкладень від недобросовісної конкуренції (виготовлення та продажу незаконних копій друкованої продукції) виникли так звані привілеї, які надавали правителі певним особам на обмежений час. Порушників прав власників привілеїв чекали штрафи, арешт, конфіскація незаконно виготовленої продукції та стягнення збитків.

Переломним моментом у формуванні системи охорони авторських прав вважають появу 10 квітня 1710 р. в Англії Статуту королеви Анни. Статут визнавав за автором невід'ємне право власності на створений ним твір і закріплював за автором книги виключне право на її друкування та опублікування протягом чотирнадцяти років від дати першої її публікації. Цей строк міг бути продовжений ще на чотирнадцять років за умови, що автор ще живий. Статут захищав від несанкціонованого копіювання та опублікування творів, а також передбачав реєстрацію та депонування – опубліковані книги мали реєструватися в Stationers Hall (Центрі книговидань), а копії депонуватися для використання університетами та бібліотеками.

У революційній Франції Конституційна асамблея прийняла Декрет (від 13 та 19 січня 1791 р.), який забезпечував право автора на публічне виконання, та Декрет (від 19 та 24 липня 1793 р.), що надавав автору виключне право на відтворення його творів. Права забезпечувались за автором упродовж його життя, а також протягом п'яти років після його смерті на користь спадкоємців і правонаступників незалежно від опублікування та реєстрації. З часом термін дії прав після смерті автора було подовжено до п'ятдесяти років.

Розвиток системи правової охорони авторського права у Німеччині базувався на філософській теорії особистого (природного) права. І. Кант вважав, що видавець виступає від імені автора та здійснює своєрідне управління його правами, а Е. Лабуле, Ф. Ланге, К. Гербер, І. Фіхте та інші вбачали в авторському праві не просто форму власності, а розглядали майнову та іншу творчу діяльність автора як продовження або відображення його особистості. Ця концепція мала відчутний вплив на розвиток авторського права у континентальній Європі та стала основою розвитку немайнових прав авторів.

У Сполучених Штатах Америки концепція охорони авторських прав значною мірою базується на Статуті королеви Анни. У 1976 р. був прийнятий Закон США про авторське право, в якому вимоги про реєстрацію та депонування залишились, а строк охорони авторських прав діє упродовж усього життя автора та ще п'ятдесят років після його смерті.

Сучасне законодавство України визнає дію авторських прав протягом життя та сімдесяти років після смерті.

Є громадська думка, що термін дії прав автора слід обмежити терміном на десять років за його життя та повністю скасувати посмертний термін.

Розвиток міжнародної торгівлі викликав потребу подолання розбіжностей у підходах охорони авторського права. З'являються двосторонні угоди про взаємну охорону авторських прав, а в 1886 р. була прийнята багатостороння Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. У 1952 р. була прийнята Всесвітня конвенція про авторське право (Женевська конвенція).

Особисті права інтелектуальної власності поділяють на майнові та немайнові. Особисті немайнові права автора не мають економічного змісту і не викликають заперечень. Навпаки, майнові права інтелектуальної власності сприймаються більш неоднозначно.

До переліку майнових прав автора входять право на поширення твору, право на плату за використання твору, право на використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет та ін. У країнах з англо-американськими юридичними традиціями авторське право називають копірайт (буквально – право на копію).

Ідея копірайту, що виникла на початку становлення індустріального суспільства, нині, під час переходу до суспільства інформаційного, стала на заваді вільного світового обігу інформації.

Формування інформаційної цивілізації визначає не тільки інформаційну професіоналізацію, важливим є діалектичний взаємозв'язок свободи та необхідності, що в інформаційному суспільстві відбувається як формування норм, навіть цензури, офіційною культурою. Як протидія цьому виник спочатку одиничний спротив, що згодом переріс в унікальний феномен хакерства. Субкультура хакерів зіграла визначальну роль у процесі розвитку інформаційного суспільства. Хакери стали новою соціальною групою, що детермінує еволюцію соціуму за допомогою поступової зміни виробництва та економіки з індустріального типу до інформаційного. Одним із проявів цього стала значна зміна ролі людини

як складової виробничих сил, що втілює у зміщенні акценту в процесі соціального розподілу праці від фізичної до інтелектуальної, навіть творчої. Як результат, з'явилася низка спеціальностей, діяльність яких пов'язана з обробкою, перетворенням, зберіганням та використанням інформації.

Політична субкультура хакерів перетворилась на світове мережеве співтовариство, яке володіє значними ресурсами: фінансовими, інтелектуальними, інформаційними, соціальними. Притаманна хакерам майстерність володіння інформаційними засобами та ефективними механізмами самоорганізації руху дозволяє їм мати певну владу над політичною та економічною сферами суспільства.

Центральним елементом світобачення хакерської субкультури постає прагнення вільного світового обігу інформації без інформаційних фільтрів та регламентованих обмежень. Політична вага хакерського руху виражається не тільки в стимулюванні економічного розвитку, не менш важливим є їх протест проти основи ліберального західного суспільства – права приватної власності, особливо на інформаційні продукти. У результаті хакери сформували свою ідеологію – мережевий лібералізм (кіберлібералізм), притаманний мережевим співтовариствам (кіберспільнотам) [3].

Авторське право починає трактуватись як таке, що гальмує розвиток людства. Є думка, що обмеження майнових прав інтелектуальної власності на твори встановлює баланс інтересів авторів цих творів і суспільства. Обмеження майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права містяться у законодавстві практично всіх країн. Американське законодавство завжди чітко розмежовувало два поняття – власність та інтелектуальна власність. Засновники, які прийняли п'яту поправку до Конституції США (у ній йдеться, що приватна власність не може вилучатись для суспільного користування без справедливого відшкодування), встановили для авторських прав визначений строк дії. Отже, вони погодилися з тим, що цю власність можна вилучати і вона без всілякої компенсації повинна перейти до суспільного надбання [4].

На практиці майже всі спроби адаптувати закони про авторське право до сучасних інформаційних технологій наштовхуються на шалений спротив правовласників – авторів та видавців.

Для вирішення проблеми в правовому полі у 2001 році була заснована некомерційна організація Creative Commons, яка створила безкоштовні для користування типові угоди – вільні та невільні публічні ліцензії, за

допомогою яких автори та правовласники можуть виявити свою волю та розповсюджувати свої твори вільніше, а споживачі контенту – легально користуватися цими творами. Ліберальніший підхід цих ліцензій до авторського права створює конкуренцію стандартному обмежувальному авторському праву і сприймається як опозиція копірайту. За десять років діяльності Creative Commons за її ліцензіями розповсюджувалось більш ніж 400 млн творів. Представництво організації діє і в Україні. На жаль, через неприйняття необхідних змін до українського законодавства, ефективність цієї діяльності незначна.

Радикально налаштовані прибічники скасування інституту приватної власності на продукти інтелектуальної праці створили Рух за скасування авторських прав (антикопірайт). Реалізуючи лозунг: «Все, що викладено в Інтернеті, належить Інтернету», так звані пірати та учасники пірингових мереж викладають захищені авторським правом матеріали у вільний доступ. Одним із перших засновників антикопірайту можна вважати російського письменника Льва Толстого, який добровільно відмовився від своїх прав, щоб зробити свої твори більш доступними.

Особливо активно копірайт порушувався на теренах колишнього СРСР. Було створено багато сайтів, які надавали можливість користувачам безкоштовного доступу до книжок. Електронні бібліотеки (RuLit.net, eTextLib.ru, Буквавед, Либрусек та багато ін.) знайомили читачів із найновішими виданнями, а видавництва втрачали прибуток. Під тиском власників копірайту приймалися закони, які захищали права авторів і видавців у судовому порядку. За судовими приписами сайти закривались або змінювали політику, виставляючи плату за користування контентом.

На сьогодні найбільшою безкоштовною некомерційною онлайн-бібліотекою є Флибуста (flibusta.net), яка є відгалуженням Либрусек. Створена у 2008 р., ця бібліотека має фонд у більш як 290 тис. е-книжок, який поповнюється щодня, та понад 500 тис. тільки зареєстрованих читачів. Більшість книжок представлена одразу у трьох форматах: fb2, mobi та epub. Останнім часом збільшилась кількість надходжень у новому форматі djvu (9.913). Книжки у форматі pdf (10.116) на другому місці. Беззаперечним лідером є найпопулярніший у російськомовному середовищі формат fb2 (262.465). Представлені також інші формати: doc, epub, txt, rtf, html, mobi. Бібліотека працює на принципах *wiki*, тобто завантажуються самими користувачами. Російськомовний контент можуть скачувати всі відвідувачі, іноземний – тільки зареєстровані. Через правовий конфлікт з видавництвом

«Ексмо» Флибуста працює нелегально, але продовжує щодня поповнювати контент та надавати його користувачам.

Читацький контингент таких онлайн-бібліотек – це втрачені потенційні читачі бібліотек традиційних. Щоб повернути їх собі, традиційні бібліотеки мають поєднати у своїй діяльності новітні інформаційні технології, легальний електронний ресурс та безкоштовний доступ до свого контенту.

Список використаних джерел

1. Баренбаум И. Е. К вопросу об универсальности понятия «книга» / И. Е. Баренбаум // Книга: исследования и материалы. – М. : Книга, 1977. – Сб. 34. – С. 11.
2. Електронні книжки та електронні читанки (рідери) в бібліотеці : з чого почати? / уклад. : В. С. Пашкова, Т. О. Ярошенко ; Укр. бібл. асоц., НПБ України, НБ НаУКМА. – К. : Самміт-Книга, 2013. – С. 33–40.
3. Єронудова О. Г. Політична культура хакерів // Соціальні системи у дискурсі синергетичної парадигми / за наук. ред. В. П. Беха. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 446–447.
4. Авторское право против культурного наследия [Электронный ресурс]. – Компромат.Ru. – 18. 04 .2006. – Режим доступа : http://www.compromat.ru/page_18548.htm. – Название с экрана.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2015 р.

UDC 025.4.36:316.776

Hanna Piatkova,

Junior Research, Vernadsky National Library of Ukraine

E-texts and e-books (readers) as a means to guarantee free access to knowledge and information

XXI Century rightly called information age. The rapid development of computerization has changed not only the way of life, but also a way of reading. The traditional (physical) book more and more losing its position, conceding newfangled gadgets.

Using the power of modern technologies allow us to offer a new model of fund formation and organization to meet the information needs of readers.

The term «e-book» has different meanings:

- 1) electronic document or a printed version of the book in electronic (digital) form – digital content (e-text);
- 2) an electronic device for reading – reader (e-book).

Back in 1998 the United States began libraries provide free access to electronic books. The new service is free for the downloading of electronic texts for readers belonging to users, was introduced in 2003.

One of the main tasks of modern research library should be the development of digital collections and effective management. In addition to mediating between the existing legal digital libraries open (free) and paid (licensed) electronic resources and users, leading libraries should create their own content through digitization of printed books from the library collection or creation of original electronic publications.

In addition to legal paid and free electronic collections, there are free online library that can not be attributed to a completely legal. They are popular with those readers who can not or do not want to spend money for the right to read a book. So the problem of intellectual property, copyright and piracy has appeared.

There is a public opinion that the validity of the author's rights should be limited to a period of 10 years and abolish the post-mortem period.

The list of author's economic rights include the right to distribute the product, the right to a fee for use of the work, the right to use objects of copyright and related rights on the Internet and others. In countries with Anglo-American legal tradition called copyright copyright (literally – the right to copy).

The idea of copyright, which arose in the early days of the industrial society, now that the transition to an information society has become a hindrance to the free dissemination of information worldwide.

Copyright begins to be regarded as such that inhibits the development of mankind. There is an opinion that the restriction of intellectual property rights to the works establishes a balance of interests of the authors of these works and society. Radical supporters to abolish the institution of private property in the products of intellectual labor created Anti-copyright (Antikopirayt).

Keywords: e-text, e-book, reader, copyright, intellectual property, the right to information.

УДК 025.4.36:316.776

Анна Пяткова,

младш. науч. сотрудник НБУВ

Электронные тексты и электронные книги (ридеры)

как средства обеспечения открытого доступа к знаниям и информации

XXI век справедливо назван веком информации. Бурное развитие компьютеризации изменило не только образ жизни, но и способ чтения. Традиционная (физическая) книга всё больше теряет свои позиции, уступая новомодным гаджетам.

Использование возможностей современных технологий позволит предложить

новую модель формирования фонда и организации удовлетворения информационных потребностей читателей.

Термин «электронная книга» имеет различные значения:

- 1) электронный документ или версия печатной книги в электронном (цифровом) виде – цифровой контент (e-text);
- 2) электронное устройство для чтения – ридер (e-book).

Ещё в 1998 году библиотеки США начали предоставлять бесплатный доступ к электронным книгам. Новая услуга по бесплатной загрузке электронных текстов на устройства для чтения, принадлежащие пользователям, была введена в 2003 году.

Одной из главных задач современной научной библиотеки должно быть развитие электронных коллекций и эффективное управление ими. Кроме посреднических функций между уже существующими легальными электронными библиотеками свободных (бесплатных) и платных (лицензированных) электронных ресурсов и пользователями, ведущие библиотеки должны создавать собственный контент путём оцифровки печатных книг из библиотечного фонда или созданием оригинальных электронных изданий.

Кроме легальных платных и бесплатных электронных коллекций существуют бесплатные онлайн-библиотеки, которые нельзя отнести к вполне легальным. Они пользуются популярностью у тех читателей, которые не могут или не хотят тратить деньги на право прочесть книгу. Так возникла проблема интеллектуальной собственности, авторского права и пиратства.

Существует общественное мнение, что срок действия прав автора следует ограничить сроком в десять лет и полностью отменить посмертный срок.

В перечень имущественных прав автора входят право на распространение произведения, право на плату за использование произведения, право на использование объектов авторского права и смежных прав в сети Интернет и др. В странах с англо-американскими юридическими традициями авторское право называют копирайт (буквально – право на копию).

Идея копирайта, возникшая в начале становления индустриального общества, теперь, при переходе к обществу информационному, стала помехой свободному всемирному распространению информации.

Авторское право начинает рассматриваться как такое, что тормозит развитие человечества. Существует мнение, что ограничение имущественных прав интеллектуальной собственности на произведения устанавливает баланс интересов авторов этих произведений и общества. Радикально настроенные сторонники отмены института частной собственности на продукты интеллектуального труда создали Движение за отмену авторских прав (антикопирайт).

Ключевые слова: электронная книга, ридер, копирайт, права автора, интеллектуальная собственность, право на информацию.

УДК 004.45+001.89

Артем Разважась,

мол. наук. співробітник НБУВ

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛІ SAAS (ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ПОСЛУГА) ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ

У статті розглянуто систему надання і використання сервісу SaaS (англ. software as a service – програмне забезпечення як послуга) на базі інструментарію і принципів системного аналізу для бібліотечних електронних інформаційних центрів. Представлено структуру та ієрархію системи. Також виконано декомпозицію системи на підсистеми і модулі з зазначенням основних функцій.

Ключові слова: системний аналіз, декомпозиція, моделювання, система, підсистема, модуль.

Спосіб доставки програмного забезпечення (ПЗ) у вигляді сервісу Software as a Service (SaaS – програмне забезпечення як послуга) є одним з найперспективніших напрямів розвитку корпоративних інформаційних систем у бібліотечній справі в умовах нової економічної реальності [2].

SaaS є моделлю реалізації ПЗ, при якій постачальник розробляє веб-застосування і самостійно керує ним, надаючи замовникам можливість використання його через Інтернет. Основна її перевага для споживача полягає у відсутності витрат встановлення, оновлення і підтримку працездатності ПЗ, а також придбання устаткування для його розгортання. Відповідно до концепції SaaS оплата проводиться не за володіння рішеннями як такими, а за їх оренду, тобто використання через веб-інтерфейс. Отже, на відміну від класичної схеми ліцензування програмного забезпечення, витрати замовника порівняно невеликі. Схема періодичної оплати припускає, що у разі, якщо необхідність в ПЗ тимчасово відсутня, його використання можна припинити і заморозити виплати розробникові. Саме тому SaaS-продукція дуже кризостійка [7].

Рішення, засновані на принципі SaaS, набули широкого поширення на глобальному IT-ринку. Про це свідчать оцінки і прогнози провідних аналітичних агентств. Згідно з даними консалтингової компанії Gartner Group витрати на сервісні програмні рішення в 2008 р. перевищили позначку